

lístky na chléb a cukr, používání náhražek atd. Fronty před obchody v Londýně nebyly zjevem řídkým.

Stát zřídil roku 1916 ministerstvo pro zásobování, v jehož čele byl kontrolor výživy, jemuž dána zákonem nejširší pravomoc. V jeho moci bylo zabavit všechny továrny, podniky a pozemky, kde se vyráběly potraviny, a učiniti všechna opatření, potřebná k tomu, aby bylo čeleno nedostatku.

V lednu 1917 byly uzákoněny vymilací předpisy (pšenice na 81%) a v dubnu podřídila vláda všechny mlýny zvláštnímu kontrolnímu výboru.

Podobných výborů a ústředen, zabývajících se výživou, bylo přes třicet a počet nařízení, jimi vydaných od ledna 1917 do konce téhož roku, se odhaduje na 1400.

Zasáhla tedy evropská válka i do hospodářského života Anglie velmi rušivě a zdroje nebyly tak nevyčerpatelné a dosažitelné, jak se na první pohled zdá.

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Major gen. štábu Antonín Holub:

Cesta Válečné školy do království SHS v srpnu 1926.

(Pokračování.)

II. Jihoslovanská armáda.

Kdo sledoval válečnou historii srbského národa a jeho armády, zvláště ve století XX. a zejména ve světové válce, nabude již určité představy o hodnotách, které jsou vlastní celé dnešní jihoslovanské armádě. Srbská armáda dala veškeré armádě jihoslovanské pečeť své hrdinné individuality, a chceme-li poznat dnešní jihoslovanskou armádu, studujeme její válečné dějiny z posledních 20 let a získáme 75% všeho poznání, zejména pokud se týká morálních hodnot, a ty jsou rozhodující.

Nemohu podat o jihoslovanské armádě nějakého odborně zvláště prohloubeného úsudku; to, co mohu o ní napsati, jsou jen letmé dojmy, nasbírané cestou po bratrské zemi.

Co nás hned přivstupu na půdu Jugoslavie upoutalo, bylo především srdečné přijetí se strany jihoslovanských druhů; cítili jsme se hned jako doma. Všude vynikala bezvadná kázeň a přesná práce vojenských úřadů, velitelstev a oddílů.

Vojenský tábor na Banici, v přímé blízkosti Bělehradu! Ukázal nám tam 18. pešadijský (peší) pluk „Suvogorski“ různé pohyby a rozvinutí k boji až k ziceli. Taktické způsoby a pohyby byly vesměs velmi ohebné a přizpůsobeny moderní převaze palby; snad se pohybům v sevřených formacích věnuje trochu více formalismu, zejména upoutává v té příčině jihoslovanský parádní pochod. To ale snad těsně souvisí se selskou mentalitou většiny branců, vesměs zdravých, silných, otužilých, selských synků. Snad se jim tímto způsobem spíše vštěpuje smysl pro organizaci a kolektivismus, jehož je každá armáda typickým představitelem.

Styk důstojníka s brancem je srdečný, nenucený, bratrský. Vojník visí na rtech svého vůdce, slepě vykonává daný rozkaz. Hned při vstupu na půdu Jugoslavie nás zaujal způsob vojenského kolektivního pozdravu. Náš velitel generál Jamet přešel podél čestné roty, vzdávající vojenskou poctu, postavil se před střed roty (po srbsku čety) a pozdravil vojáky obvyklým „Pomozi Bog, vojnici!“, načež vojáci odpověděli jednohlasně „Bog Ti pomogao!“ (naše „Zdar!“).

Důstojnický sbor, vyšší důstojníci a generalita, jsou vzděláni, přes určitou rezervovanost nenuceně srdeční. Ve službě jsem zhusta pozoroval strohou neústupnost a přísnost, zato po službě milou, srdečnou družnost, odstraňující rozdíly hodností a věku. Pozoruhodná je elegance a jisté služební i společenské vystupování důstojnického sboru, který je proniknut hrdým vědomím, že je exponentem národních nadějí a tužeb, snad ani ne ve smyslu militaristickém, jako spíše z demokratického citu povinnosti, vyplývající z věřejné, jemu svěřené

funkce. Ze sociálního ovzduší národního vyplývá též vztah občanstva k armádě; je svrchované konciliantní a přátelský. Občan vidí ve vojákově a v jeho vůdci ochránce svých zájmů a ideálů a představitele národních ctností. V Jugoslávii je hanbou, nebyl-li mladík vojákem.

Vojenský šat důstojnictva a poddůstojnictva je úpravný, vzhledný a elegantní; vyplývá to asi z vyšší vojenské krejčovské kultury. Jsou to sice vnější věci, ale sluší a reprezentují. Důstojníka bez šavle není vidět, civilní šat obléci je dovoleno generálům, ostatnímu důstojnictvu je zakázáno chodit v civilu. To vyplývá arci z jakési stále balkánské pohotovosti k boji; my, v klidnější střední Evropě, bychom neradi postrádali mimo službu volnosti, kterou skýtá občanský oděv, nehledě k úsporám, kterých při našich gázích poskytuje tato výhoda, neboť uniforma i v nejdemokratičtějším státním zařízení vyžaduje okázalejšího vystupování. Toho nelze popřít. Jihoslovanskí důstojníci jsou hmotně tak zabezpečeni, že jim jejich Zadrhuhy skýtají zástitu při opatřování různých životních potřeb. Mladý důstojník má na př. úvěr až 10.000 dinárů na opatření obleku, výzbroje a j. Úpravné důstojnické jídelny skýtají důstojnictvu za levný peníz vydatnou stravu, přiměřenou denní námaze a honěnici ve volné přírodě. Kromě toho jsou tyto jídelny v posádkách zhusta bídých středisků společenského života, i civilního, a to měrou často velmi skvělou.

Mnozí chodí ve vysokých botách, zhusta z přepychové lakové kůže, jezdecké kalhoty mají bezvadný anglický střih. Každý důstojník nosí obyčejně jen originál nejvyššího řádu, dekorální stužky se nenosí. Rády jsou vkusné a umělecky koncipované, Karađorđevićova hvězda, Bílý orel, anebo sv. Sáva jsou dekorace neobyčejně ladné a umělecké. Od nás se liší jugoslávští důstojníci parádní uniformou pro slavnostní příležitosti; základní tón této uniformy je černý, kdežto polní oblek je šedozelený.

Vojenská učiliště jsou organisována s velkou důkladností, velká péče a pozornost se věnuje studiu válečných dějin, zvláště balkánské válce 1912/13, a není se čemu diviti. Srbové tu byli úplně mezi sebou, úplně odkázáni na sebe a na svou armádu a taktickou a strategickou doktrinu. Pracoval tu u nich po prvé ve velkém měřítku, jejich mozek a jejich nervy, je to zkrátka pro vývoj jejich národní doktriny studna nadmíru čistá. Činnost srbské armády ve světové válce byla arci často ještě intenzivnější, materiál není však snad dosud tak probádan, aby ho bylo lze úspěšně využít při výchově ducha, charakteru a vojenské odbornosti. Starší kádr důstojnický, který bojoval v balkánských válkách, studoval vojenské vyšší školy v bratrském Rusku, částečně též ve Francii a plynmě ovládal ruštinu a němčinu; němčinu nutně potřeboval v nastávající válce s Rakouskem. Mladší dorost mluví snad spíše francouzsky; to způsobil styk s pokrokovým živlem francouzským za světové války a studia ve Francii. Bylať Francie z mocných členů Dohody nejvěrnější přítelkyní Srbska, a to se v Jugoslávii nezapomíná.

Zajímavé a hluboko v národních zvyklostech vkořeněné jsou plukovní slavnosti, tak ř. „slávy“. „Slávy jsou každoroční slavnostní dni pluků, spojené s církevním obřadem, při nichž se oslavuje některá významná událost z válečné historie pluku, anebo den jeho založení a pod. Byli jsme na „slávě“ pěšího pluku královské gardy v Bělehradě. Stáli jsme jako vzácní hosté pod zvláštním stanem na posečené trávě. Slavnost byla zahájena pravoslavným obřadem svěcení koláče, při němž stála garda v svých pestrých, jako husarských uniformách (rudé kalhoty, temněmodré, žlutě prýmované kabáty, kožešinové kalpaky, vysoké boty) ve čtverci kolem. Pak následoval obřad katolický a pak moslimský. Ke konci jsme každý okusili pšeničné slazené kaše a pak byl slavnostní oběd se srbským pořadem.

Dobré jsou různé vojenské hudby, v nichž nejeden našinec hraje prim na housle, fouká na klarinet anebo jako vojenský kapelník tvoří z domácích přírodních zvuků a písní jímavé púltónové macedonské melodie.

Pokud se válečné techniky týče, nejsou arci bratři Jihoslované tak vybaveni jako my, a plně to uznávají. Příčiny jsou hluboko ve státní a sociální struktuře a nedají se přes noc odstranit. Pochopíme to, když si uvědomíme v historii dlouhý přerod Anglie a Německa ze státu agrárního ve stát průmyslový. Byli jsme v Novém Sadě, jugoslávských Kbelích, hosty jihoslovanských letců. Byl nám ukázán hojný materiál, arci většinou cizího původu — nemá Jugoslavie dosud dostatečně vyvinutého vlastního leteckého průmyslu. Také nám ukázalo pět stíhacích Devoitinek několik odvážných, smělých letů, ve skupině i jednotlivě. Vše bylo ve vzorném pořádku.

A vůdci hlavy armády! V mnohých bojích vyzkoušení a osvědčení generálové a vyšší důstojníci, z nichž každý, i každický prošel ohněm bitev jako velitel roty nebo praporu, mnozí vysoce vzdělání, elegantní, vysoké hrdinné postavy, jiskrných, pronikavých očí, s jemným úsměvem a se srdcem dětským, s diploma-

tickými a filosofickými vlohami, mnozí neúnavní organizátoři sokolských a jiných vlasteneckých svazů, na slovo vzatí vojáci, vůdci a zhusta kulturní pionýři prvního řádu v končinách, až dosud známých balkánskou divokostí.

Takový otcovský generál Nikolajevič, velitel bregalnické divise, a generál Ristić, velitel divise vardarské, slovanští hostitelé nejčistšího zrna, neúnavný sokolský pracovník, generál brigádník Kovačević, náš předobrá a životní moudrosti oplývající plukovník Maxhmovič, profesor na vyšší vojenské akademii, přelaskavý a vždy k bratrské službě pohotový vůdce na naší cestě; plukovník Petrović, šéf vojenského oddělení státních železnic, usměvavý režisér našeho tak pohodlného cestování po jugoslávských železnicích, plukovník Živković, velitel dělostřeleckého pluku, čínorodý sokolský pracovník ve Skoplji, který mi při odjezdu vtiskl do ruky brožuru o rozvětvené sokolské činnosti v jižní Srábii; elegantní a vždy ochotní majori Savić a Bogdanović, naši čestní pobočníci po dobu cesty a mnoho jiných, celý ten velký ročník vyšší vojenské akademie, skládající se ze Srbů, Chorvatů a Slovinců, družně pospolu studujících, tento malý ročník, který se s naším ročníkem krále Petra Osvoboditele po dobu cesty slil téměř v jedno těleso, to by byla hrst vědných vzpomínek na styky s malou částí toho skvělého důstojnického sboru bratrské země, který v sobě přes velkou skromnost chová tolik fondů nejšlechtetnějších lidských a důkladných odborných vlastností.

A jaké poučení se svého hlediska můžeme my, českoslovenští vojáci, čerpat pro další naprosto nutnou součinnost s jižními pobratimy? Můžeme ze zdravého nacionalismu jižních slovanských národů čerpat nové podněty, povznést se slovanským idealismem a nadějnou důvěrou ve slovanskou solidárnost!

Bude třeba organisovat vzájemné služební i mimoslužební vztahy na podkladě co nejtěsnější součinnosti. Vyžadovala by ta věc studie velmi důkladné a svědomité; zatím připomenu jen namátkou několik vlastních a přátelských myšlenek, o kterých ostatně asi každý soudný československý voják dávno sám uvažuje.

Velmi by naší společné věci prospěla pravidelná, vzájemná výměna důstojníků a poddůstojníků pluků a štábů, společné vojenské názvosloví, pokud to nepatrná rozdílnost jazyků dovoluje, stejné ráže palebných strojů drobných i hrubých, systemisace a typisace jistých dopravních prostředků (auta), určité úmluvy o surovinách a pohonných hmotách, systemisace a typisace leteckého materiálu, společný postup ve vojenském školství, zejména vyššího stupně (válečná škola a středisko pro výcvik vyšších vůdců), výměna posluchačů a profesorů, důkladná a povinná znalost jazyků a organisace jejich studia, časté cesty větších celků i vynikajících jednotlivců a jiné.

Tím bych byl podal hlavní, ač jen letmé dojmy a zkušenosti, které jsme nasbírali za 25denního pobytu v bratrské zemi tam daleko na jihu, kde nám bylo prokázáno tolik úsluh a milého pohostinství. Vrátili jsme se s hojným materiálem vzpomínkovým a jeho poznamenáhlé zpracování jistě přispěje v našich skromných okruzích působnosti k prohloubení a utužení toho starého, tak přirozeného přátelství, kterého jest nám oběma, daleko na západ vysunutým slovanským výspám, tolik zapotřebí!

Major gštbu L. Kotík:

Výchova a doplňování důstojníků zbraní v armádě SHS.

Důstojnický sbor armády SHS se doplňuje z vojenské akademie a z poddůstojníků. Vyšší vzdělání dostávají důstojníci v t. ř. vyšší škole vojenské akademie.

Do vojenské akademie (nižší škola — srovnej s naší vojenskou akademií) přijímáni jsou jinoši absolvovaní 6 tříd gymnasia nebo na rovně postavené školy. Studium na nižší škole vojenské akademie trvá tři léta, načež po absolvovaných zkouškách a studijních cestách jsou chovanci vyřazení jako podporučíci (srovnej s naším poručíkem) zbraní. Druhým zdrojem doplňování důstojnického sboru jsou poddůstojníci z povolání (rotmistři-naredníci), kteří jsou připuštěni ke zkouškám na podporučíky. Do vyšší školy (srovnej s naší válečnou školou), vojenské akademie, přicházejí důstojníci, kteří vyhověli přijímacím zkouškám, při nichž se vyžaduje hlavně znalost služeb, předpisů. Právo ke zkouškám mají všichni důstojníci, tedy i oni vyšedší z poddůstojníků, kteří mají tři léta služby v důstojnické hodnosti. Nejvyšší hodnost připuštěná ke zkouškám je kapitán 1. tř. (srovnej s naším štáb. kapitánem; kapitán 1. tř. armády SHS. není však vyšším důstojníkem). Přicházejí tedy do vyšší školy vojenské akademie důstojníci 21 až 35letí. Vyšší škola vojenské akademie trvá dvě léta. Zkouškám se podrobují posluchači každoročně a mimo to konají na konci každého ročníku závěrečné studijní cesty. Kdo při zkouškách 1. ročníku nevyhoví, vrací se ke svému vojenskému tělesu. Po provedených zkouškách a studijních cestách absol-

venti 2. ročníku jsou rozděleni podle úspěchu, stáří a hodnosti buď do přípravy pro službu generálního štábu nebo k vojskovým tělesům. Příprava pro službu generálního štábu trvá dvě léta a je přidělena přímo hlavnímu štábu a řízena obvykle 1. zástupcem náčelníka. Důstojníci „přípravníci“ procházejí jednotlivými odděleními hlavního štábu, kde se zapracují a sledují mimo to zvláštní program vypracovaný hlavním štábem (taktické náměty a práce ze služby generálního štábu). Ke konci každého roku mají „přípravníci“ své štábní a taktické cesty. Po absolvování celého dvouletého kursu obdrží posluchači diplom, kterým jsou jmenováni „důstojníky pro službu generálního štábu“; poté jdou do štábů, obvykle do divisních, kde jsou zařaděni jako podnáčelníci štábu.

Vzhledem na jiné podmínky pro vstup do vyšší školy vojenské akademie je také celá vyučovací osnova jiná než u nás. Mimo čistě vojenské předměty a vojenskou historii přednáší se zde geodesie, zeměpis, mezinárodní, státní a občanské právo a cizí jazyky. Taktika jednotlivých zbraní se nepřednáší a také se neprovádějí cvičení v jednotlivých zbraních.

Zkušené, jichž se musí účastnit posluchači vyšší školy vojenské akademie, jsou různé. Kromě taktických cest a mapování (1. ročník) posluchači 1. ročníku jsou přidělováni k okresním doplňovacím velitelstvím a do pěšího a dělostřeleckého učiliště, zatím co posluchači 2. ročníku jdou ke štábům vyšších velitelství a k cizím zbraním.

Sluší ještě poznamenati, že vojenská akademie (vyšší a nižší kurs) má jednoho velitele, který má k ruce dva generály zástupce; jeden z nich pro vyšší a jeden pro nižší školu. Profesorský sbor na vyšší škole je honorární, t. j. generálové-profesoři mají své zaměstnání a působí na škole mimo své normální přidělení. Stálým profesorem je jen profesor historie balkánských válek 1912/13.

Z NAŠICH REVUI.

Vojenské zdravotnické listy.

Kpt. zdrav. dr. Josef Krčmář: **Polní nosítka pro jezdectvo.** Popis dvou typů polních nosítek, které autor navrhuje. Jeden typ má tyče, které lze na dvou místech složit; tento typ je určen k připevnění na sedlo. Druhý typ lze na jednom místě složit; určen je k nošení na zádech sběračem raněných, a je vhodný zejména pro cyklisty.

Kpt. zdrav. v zál. dr. Adolf Měska: **Pokračovací kursy pro vojenské lékaře záložní.** Kritikuje nynější způsob kursů pro záložní důstojníky zdravotnictva a navrhuje, aby místo nich byly konány vojenské lékařské přednášky ve vědeckých lékařských schůzkách.

Phil. dr. Josef Váňa: **Vyšetřování citové vzrušivosti pomocí reflexu psychogalvanického.** Duševní afektivní děje jsou provázeny změnami v orgánech (viz Foerstrovu práci v č. 1/1926 Voj. Zdrav. Listů, referát č. 7—8/1926 Voj. Rozhledů, pozn. ref.), zejména v oboru sympathického nervstva. Změny sympathiků jsou však tak rozmanité, že je nelze celkově kvantitativně zachytit, a jednotlivé nejsou dosti úměrné intenzitě vzrušení. Proto je vítanou pomocí pro psychogalvanického vyšetřování psychogalvanický reflex, objevený nezávisle Ferém,

Tarchanovem a Veraguthem, který záleží v tom, že se při citovém vzrušení mění elektrická vodivost tkání. Metody té užívá zdravotnická sekce leteckého studijního ústavu při vyšetřování kandidátů letecké služby. Užívá se citlivého (zrcátkového) galvanometru a článku o 2 V. Zapneme-li proud, dostaví se u některých vyšetřovaných kolísání galvanometru různé intenzity a trvání, prozrazující různý stupeň vzrušivosti. Různé afektivní podněty (na př. prudká rána, když vyšetřovaný klidně počítá, nebo měření jehlou k tváři s vyhrožkou píchnutí), snižují odpor tkání. Podle velikosti snížení odporu, měřeného v ohmech, lze souditi na stupeň emocionality. Z dosavadních pokusů je patrné několik typů osob, jejichž objektivní zjištění má praktický význam. Vedle normálního typu, který reaguje živě, ale rychle se uklidňuje, je typ se zvýšenou vzrušivostí, který vykazuje velkou nervovou labilitu a dlouho trvající emociální ztrnulost, a typ se sníženou emocionalitou. Je třeba dalších pokusů ve velkém měřítku, od nichž lze očekávati přesné určení těchto i nových typů.

Pplk. zdrav. dr. Klement Zrůnek: **Trachom ve světové válce.** Historický přehled invase trachomu do Evropy v napoleonských válkách a jeho tehdejší zhoubnosti. V 1. polovici 19. století zůstala pak tato nemoc stálým